

Müasir informasiya və kommunikasiya texnologiyaları əsasında texnoloji proseslərin avtomatlaşdırılması

2015

KREATIV İNFORMASIYA İQTİSADİYYATINDA ELEKTRON İNNOVASIYA PLATFORMASININ İŞLƏNİLMƏSİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

*Ə.Q.Əliyev R.O.Şahverdiyeva, V.Ə.Abbasova
AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu*

Giriş. Hazırkı dövrdə qabaqcıl ölkələrin iqtisadiyyatının informasiya texnologiyaları və innovasiyalar əsasında formalaşması və inkişaf etdirilməsi prosesi davam etməkdədir. Bu istiqamətdə əksər ölkələr özlərinin milli iqtisadiyyatlarının inkişaf strategiyalarını işləyib həyata keçirirlər. Həmin inkişaf strategiyalarında kreativ iqtisadiyyatın formalaşmasına, intellektual potensialın inkişafına ciddi diqqət yetirilir. Qabaqcıl ölkə və dövlətlərin əsas inkişaf tendensiyalarına müvafiq olaraq Azərbaycanda da iqtisadiyyatın şaxələndirilməsinə, qeyri-neft sektorunun formalaşmasına, yeni kreativ iqtisadiyyatın informasiyaya, biliyə, İKT-yə, texnologiyaya və innovasiyaya əsaslanaraq inkişaf etdirilməsinə başlanılmışdır.

Göstərilən inkişaf tendensiyalarına müvafiq olaraq reallaşdırılmaqda olan və 2104-cü ildə qəbul edilən İnformasiya Cəmiyyətinin inkişafına dair Milli Strategiyada, eləcə də respublikada Elmin İnkişafı Strategiyasında müəyyənləşdirilən əsas məqsəd təhsildə, elmdə, ümumən intellektual sahələrdə ciddi nailiyyətlər qazanmaq, informasiya, innovasiya və biliklər iqtisadiyyatının qurulması prosesini intensivləşdirməkdən ibarətdir. Ölkənin qarşıdakı illərdə əsas strateji hədəflərini müəyyən edən "Azərbaycan - 2020: Gələcəyə Baxış" İnkişaf Konsepsiyasında qoyulan məqsədlərin həyata keçirilməsi iqtisadiyyatın davamlı inkişafını və innovasiyalara əsaslanan sahələrin genişləndirilməsini tələb edir. Bu istiqamətlərdə elmi tədqiqatlar aparılmasını və yeni informasiya-innovasiya texnologiyalarının işlənilməsi üzrə müasir komplekslər yaradılmasını təmin etmək məqsədi ilə Respublikada müxtəlif təyinatlı və məqsədli texnoparkların yaradılmasına başlanılmışdır. Onların yaradılması innovativ və elmtutumlu iqtisadiyyatın formalaşmasına, eləcə də sənayedə və təsərrüfatda innovasiya məhsulları istehsalının əhəmiyyətli dərəcədə artmasına təkan verəcəkdir. Butun bunlar onu qeyd etməyə əsas verir ki, formalaşmaqda olan informasiya cəmiyyəti və informasiya iqtisadiyyatı şəraitində innovasiya ilə əlaqədar tədqiqat işlərinin aparılması, innovasiyalara elmi-tədqiqat predmeti kimi yanaşaraq onun ayrıca bir iqtisadi kateqoriya kimi sistemli şəkildə öyrənilməsi, innovasiya ilə əlaqədar proseslərin təşkili, onların səmərəli idarə olunması, bütövlükdə nəticə etibarlı ilə E-innovasiya sistemi konsepsiyasının formalaşması olduqca aktual bir məsələdir. Eyni zamanda E-innovasiya sisteminin tərkib elementi kimi innovasiyalar üzrə monitoring keçirmək məqsədilə innovasiyanı sistemli şəkildə xarakterizə edən indikatorlar sisteminin işlənilməsi və onlar əsasında idarəetmə qərarlarının qəbuluna dəstək məqsədilə intellektual informasiya sistemlərinin yaradılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Yeni iqtisadi mühitdə elektron innovasiyalar. İnformasiya sistemləri sahəsində, İKT sferasında, kompyuter və informasiyalaşdırma proseslərində, kompüter şəbəkələrində, telekommunikasiya avadanlıqlarında, virtual mühitdə və s. olan məhsul və proses innovasiyalarını elektron innovasiyalar hesab etmək olar. Bu tip innovasiyalar iqtisadiyyatın, biznesin, təhsilin, elmin, sosial sahənin, idarəetmənin innovativ inkişafında əsas istiqamətlərdən hesab olunur. Superkompyuterlərin yaradılması, qlobal bulud hesablama texnologiyalarının işlənilməsi, intellektual informasiya sistemlərinin layihələndirilməsi, böyük verilənlərin analitik təhlili metodlarının işlənilməsi, qlobal informasiya təhlükəsizliyi üzrə proqram təminatlarının yaradılması, qlobal sürətli informasiya axtarış sistemlərinin işlənilməsi, mobil İnternet texnologiyalarının yaradılması, virtual realıq sistemlərinin formalaşdırılması, kosmik texnologiyaların

işlənməsi və s. strateji qlobal elektron innovasiyalara aid olmaqla cəmiyyətin və iqtisadiyyatın modernizasiyasında mühüm əhəmiyyətə malikdir. Bu növə aid olan innovasiyalar həm də ənənəvi innovasiyaların daha da sürətli tətbiqi, yayılması, transferi üçün yeni elektron innovasiya platforması rolunu oynayır. Ona görə də bütövlükdə formalaşmaqda olan yeni kreativ iqtisadiyyatın daha səmərəli inkişafına nail olmaq üçün onun elektron innovasiyalar platformasının arxitektura prinsipləri, elmi-nəzəri əsasları və formalaşma texnologiyası kompleks şəkildə işlənilməlidir.

Bu sahəyə aid olan məhsul innovasiyaları özünü daha çox qurğu, avadanlıq, aparat, texniki vasitələr, proqram məhsulları, proqramlar və informasiya sistemləri kimi göstərir. Elektron proses innovasiyalar adı altında isə virtual proseslərin modelləşdirilməsi, avtomatlaşdırılmış informasiya sistemlərinin yaradılması mərhələləri, oxşar sahədə idarəetmə, marketing, iqtisadi və digər sosial məsələlərin həllinə köməklik göstərən elektron proseslər başa düşülür.

Virtual texnoloji innovasiyalar və ya elektron innovasiyalar nəinki proqram və texniki vasitələri, həmçinin virtual mühitdə fəaliyyətin metodoloji əsaslarını və xüsusiyyətlərini də özündə əks etdirmək imkanlarına malikdir. Virtual mühitə aid olan elektron innovasiyalar ənənəvi innovasiyalara nəzərən bir sıra fərqləndirici xüsusiyyətlərə malikdir. Belə ki, bu tip innovasiyalar katalizator rolunu oynayaraq digər sahələrdə ənənəvi innovasiyaların formalaşmasına, inkişafına və transferinə səbəb olur. Elektron innovasiyalara nümunə olaraq respublikada icrasına başlanılmış Trans-Avropa Super İnformasiya magistralı (TASİM), Avropa-Yaxın Şərq İnformasiya magistralı (EPEG), Azerspace-1 kosmik informasiya və s. kimi layihələr nəticəsində yaradılacaq məhsul və proses innovasiyalarını göstərmək olar.

Nəticə. Hazırkı dövrdə yeni iqtisadiyyatın inkişafında innovasiyaların rolu və xüsusiyyətləri haqqında elmi-tədqiqat işlərinin xeyli sayda olmasına baxmayaraq, yeni iqtisadi şəraitdə, xüsusilə informasiya və kreativ iqtisadiyyatın formalaşması şəraitində onların daha dərinə və kompleks şəkildə öyrənilməsinə ehtiyac hiss olunur. Ölkədə innovasiyalarla bağlı vəziyyətin operativ qiymətləndirilməsi, idarəetmə qərarlarının səmərəli qəbulu üçün müvafiq model və mexanizmlər işlənilməli və tətbiq olunmalıdır. Bunun üçün innovasiyaların məzmununu, xüsusiyyətlərini əks etdirən, qərarlaşmış strukturlaşma və klassifikasiya əlamətlərinə uyğun olaraq statistik göstəriciləri sistemləşdirmək vacibdir. İnnovasiyaların təbiətindən asılı olaraq onların yayılma və tətbiqi xüsusiyyətləri, onlara təsir edən amillər öncədən araşdırılmalıdır. Bütövlükdə yeni iqtisadiyyat üçün katalizator rolunu oynaya biləcək elektron innovasiyalar sahəsində də elmi-tədqiqat işlərini daha da genişləndirmək lazımdır. Eyni zamanda innovasiyaların tətbiqini, transferini və digər xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla innovasiyaların idarə olunması proseslərinin avtomatlaşdırılması əsasında elektron innovasiyalar sisteminin işlənməsi və tətbiqi həlli vacib olan təxirəsalınmaz məsələlərdən hesab olunur. Ona görə də ölkədə formalaşmaqda olan yeni kreativ informasiya iqtisadiyyatının innovativ istiqamətlərinə daha çox diqqət yetirmək və həmin sahələrə investisiya qoyuluşlarına nail olmaq lazımdır.

Ədəbiyyat

1. R.M.Əliquliyev, Ə.Q.Əliyev. Biliklər iqtisadiyyatına keçid mərhələsində İKT-yönümlü innovativ proseslərin təhlili. AMEA-nın Xəbərləri. Elm və İnnovasiya Seriyası. 2010, №1. səh.13-20.
2. В.Ф.Мерзляков. Инновации как элемент экономического развития. Вестник Нижегородского университета им. Н.И.Лобачевского, 2012, №2(2), с.209-213.

3. К.А.Вареник. Теория инноваций как ключевое направление научных исследований XX века. Журнал «Современные проблемы науки и образования № 5 за 2013 г.
4. Wu, B. ; Jin Chen. E-innovation: a new innovation platform based on the internet. Published in: Engineering Management Conference, 2005. Proceedings. 2005 IEEE International (Volume:2). Sept. 11-13, 2005. Page(s):519 – 523.
5. С.А.Агарков, Е.С.Кузнецова, М.О.Грязнова. Инновационный менеджмент и государственная инновационная политика. Монографии. Издательство "Академия Естествознания", М., 2011.
6. Р.М.Алгулиев, А.Г.Алиев. Некоторые аспекты формирования ИКТ-ориентированных национальных инновационных систем Проблемы современной экономики. Евразийский международный научно-аналитический журнал. 2011 г. № 4. səh. 1-8.
7. Influencing Factors of E-innovation Performance. Published in: Engineering Management Conference, 2006 IEEE International. Date of Conference: 17-20 Sept. 2006. p.173 - 177
8. Carlo Cambini, Michael R. Ward, Tobias Kretschmer. ICT and Innovation: Editorial. Information Economics and Policy, Volume 25, Issue 3, September 2013, p. 107-108.

ОСОБЕННОСТИ РАЗРАБОТКИ ПЛАТФОРМЫ ЭЛЕКТРОННОЙ ИННОВАЦИИ В КРЕАТИВНОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКЕ

Резюме

В статье обосновывается необходимость формирования креативной информационной экономики в Азербайджане. Указывается роль, место, значение и необходимость платформы электронной инновации. Анализируются особенности указанной платформы. Предлагаются пути разработки научно-теоретических основы и архитектурных принципов для создания платформы электронной инновации в новой экономике.

FEATURES OF THE DEVELOPMENT PLATFORM AND E-INNOVATION IN THE INFORMATION ECONOMY CREATIVE

Summary

This article is dedicated to the necessity of formation of creative knowledge-based economy in Azerbaijan. The role, place, importance and necessity of the electronic innovation platform is underlined here. Features of the specified platform are analyzed. Ways for developing of scientific and theoretical bases and architectural principles for creating of the electronic innovation platform in new economy are offered in the article.